

RAMON GRABOLOSA, home de la GARROTXA

per Joan Tarrés i Vives

Parlar de Ramon Grabolosa és, per a mi, un honor himmerescut. Als meus ulls sols ho justifica l'afectuosa amistat que amb ell m'uní en els darrers anys de la seva vida, i la pregona tristesa que sentirem amb la seva pèrdua.

No pretinc pas —en sentit estricte— fer una semblança humana, exacta, de Ramon Grabolosa. Simplement vos parlaré de tal com el veia i el veig en el meu pensament, de les converses amb ell sostingudes, de les seves confidències. I intentaré fer-ho senzillament, com si es tractés d'una conversa entre amics, en una vesprada a la vora del foc, mentre s'atien les brases que renoven les flames... així... **Ramon Grabolosa en els meus records...!**

* * *

Ramon Grabolosa

Quan penso en Ramon Grabolosa el veig sota tres aspectes:

- En el seu ambient familiar,
- en el seu treball, i
- en la seva projecció externa.

Entre els seus era un bon pare de família; fidel a la nissaga dels pares i germana, enamorat de la seva muller i amorós dels seus fills.

Era un home capaç de passar-se hores i hores —en nits llargues i amargues— amb un fill malalt d'asma aclofat a les espatlles, puix sabia que així, incorporat, trobava el seu fill descans en la seva respiració fatigosa i cansada. Era un home que cada any, en el dia de la Verge de Montserrat, portava a tota la seva família a la muntanya Santa. Era també el pare que, com un amic, sabia donar la mà als fills quan aquests tenien les seves hores baixes.

En el seu treball era un home abrupte i decidit, optimista i resolut que —en una feina no estrictament intel·lectual— cercava cada dia el pa que es posa a taula. I que després, en els moments lliures s'abocava afanyadament als llibres i apunts, al vers o a la prosa: els costums del país, els seus paisatges, històries de bandolers, de follets i bruixes, de paus i guerres.

Amb una minuciositat i una avidesa infatigables.

En la seva projecció externa era un home senzill i modest; complidor i disposat; discret, amable. La figura d'un home que es posa sempre, voluntàriament en una segona fila, com si estés convençut de que aquell és el seu destí. Homes que solament quan falten ens adonem

El Consell de Redacció de «Revista de Girona» se sent profundament condolgut per la pèrdua de Ramon Grabolosa i Puigredon, un extraordinari exemple de bondat i treball, que, en els darrers temps, havia collaborat a aquesta Revista.

Ens ha semblat que la millor manera de retre-li un homenatge era, fent la transcripció de dos treballs entorn d'ell, un del senyor Josep M.ª de Solà i Morales, i l'altre del senyor Joan Tarrés i Vives. Son aquests:

del buit que deixen, i mesurem, aleshores, la seva autèntica qualitat humana.

* * *

El vaig conèixer no fa pas molts anys, precisament a Santa Pau. Recordo que, d'entrada em semblà llegir-li una certa ironia en la mirada; dies més tard vam parlar llargament: va ésser el començament d'una sòlida i sincera amistad.

Estimava aquesta nostra terra **apassionadament**.

Era un convençut de que l'autenticitat del país estava —en bona part— en les entitats i els homes del seu rerafons. Grups excursionistes, amics dels museus i de les sardanes, masses corals, arqueòlegs afeccionats, instituts d'estudis locals o comarcals: «aquí —em deia— jau l'autèntica xarxa cultural imbatible del nostre poble». Per això, quan els senyors Solà-Morales, Vallgornera, Ramon Sala i altres, es proposen revitalitzar el Patronat d'Estudis Olotins ofereix no sols el seu entusiasme, sinó també la seva obra sobre Joan Carles Panyó —tot just feta— i com a punt de partença d'altres publicacions; de una nova i renovada activitat.

Recordo que un dia va parlar-me d'un dels darrers volums de les obres d'en Josep Pla. El gran escriptor empordanès parla, amb emoció continguda, d'un sonet admirable d'en Josep Carner. A l'exili —deia Josep Carner—, «sols em queda un esquinçall per bandera...».

Vaig dir a n'en Ramon que de temps m'havia arribat a les mans un poema d'en Josep Carner dedicat a la Verge de Chestochova, la patrona de Polònia, una verge bruna com la de Montserrat. Era el simbolisme de dos pobles històricament dissortats.

En Ramon va enfilem-se:

«Aquest país, em deia, es en sentit general assenyat. Treballa en silenci any darrera any, aferrissadament. I de cop i volta ve la rauxa: és el «Rei o res» del comte d'Urgell —o de la seva mare, tant se val— o «el caixa o faixa» d'En Prim, o altres exemples més recents.

Això fa patir. Nosaltres no som jugadors de pòquer; coneixem la manilla, el tuti o el canari; i en política s'ha d'arrastrar de manilla i as; i anar molt segur; a darrera hi van els destins d'un poble. D'un poble que geopolíticament és feble i està entre gefants». I prosseguia: «Crec que per obligació i per principi hem d'ésser moderats. I estimar les coses. Amb moderació i afecte les coses pugen, les coses van endavant».

Era el delegat de Belles Arts a Santa Pau. En Ramon a vegades comentava «ni política d'especulació que sempre és boja, ni política boja de pura contemplació: passariem de l'estètica a l'estàtica». «De la nostra geografia

n'hem de treure el millor ús, amb respecte i sense abusar».

Quan a la Delegació de Belles Arts de Girona arribava un informe d'En Ramon —i els senyors Pere Freixes, delegat de Belles Arts o En Noni Moner podrien confirmar les meves paraules— sabien que tot estava sospesat, cuidadosament sospesat. I el seu parer era generalment mantingut i respectat.

Collaborava a la «Revista de Girona»; els seus treballs eren com una alenada de vent d'aquestes muntanyes.

En els darrers anys formar part del Jurat del Concurs Provincial de Pintura: la seva opinió era sempre sensible i mesurada, i el seu consell em va servir per sortejar alguna situació complicada i difícil.

Estava molt il·lusionat en la reconstrucció de can Vayreda de Santa Pau. Ell n'era l'iniciador. «Ens convé, Joan, em deia, que el jovent d'aquest poble tingui un lloc de lectura i repós; una vertadera llar. Que s'hi trobin bé, sobretot que no ens marxin de casa...»

* * *

Darrerament m'han vingut a les mans els seus poemes; són dotzenes i dotzenes; de totes les èpoques.

Canta a la Pàtria

Oh Catalunya on ets...?
Mon cor sent el teu cor
però els meus ulls no et veuen.
Aon són els que en tu creuen...?
per què callen si no han mort...?

Canta a la vila d'Olot, a la Verge del Tura, a la Moixina, al Montsacopa, els arbres del parc, el tren d'Olot amb fina ironia, a les fires en una sèrie de composicions curtes i delicioses.

Glossa l'amistat, la sardana, la llibertat.

A vegades les seves composicions són breus i suggeridores, com un hai-kai oriental:

Com aquesta a la verge del Mont:

Bufa el vent per l'esclatxa
brunzint
però la Verge en el setge
tenim.

O aquesta altra que es titula «Camí»:

Petja que retroba astuta
l'indret,
l'encant, l'incert de la ruta
malmet.

A vegades té la visió premonitòria que Déu reserva als artistes o als poetes. Escolteu aquest que es diu **Susqueda** (molt abans que el pantà engolís el veïnat).

És un poble petit i aclofat
vora el Ter.
La muntanya que l'ha enamorat
sempre el perd.

Personatge ple de vitalitat, estimava la vida amb tota la força, la volia viure en cada moment. Llegeixo aquest vers impressionant:

Del temps que passa:

Voldria un rellotge
que sobre el turmell,
com un crit ferotge,
fes sentir les hores
punyent i sonores
fent llaga a la pell.

L'amor, un amor dens, humà, està scrivint en les seves paraules.

...Cada nit guaites el cel
esguardant sempre endebades.
Cada nit puges al cel
amb les hores enyorades.
Les tenebres no t'espanten
tot cercant el teu repòs;
però les veus encara canten
les cançons del teu espòs.

Era un enamorat de la Garrotxa:

no sap el que és caminar
el que no mira el paisatge...

Té una gran quantitat de versos dedicats a la seva comarca: captard — els aiguamolls — el vent — la veu dels cims — la boira — el secret de la boscúria.

Com vos deia, he tingut ocasió de repassar els seus poemes. Són dotzenes i dotzenes; de totes les èpoques. Doncs bé; el més corprendor és que no he trobat ni una sola poesia agressiva, ofensiva o airada; ni l'atac roent a un enemic, ni tan sols un epigrama inquietant o punyent.

I és que en Ramon era així: un home net, sense rencors.

Un home amb el cor sempre obert a una nova illusió

i a la més viva esperança...!

Sobre la Bibliografia de RAMON GRABOLOSÀ

per J. W.^a Solà-Morales

Impressiona la quantitat d'escrits que deixà publicats. Ja en el 1975 (i va morir el 1977) deia el mateix Grabolosa que només dintre del periodisme local i en l'espai de trenta-cinc

anys eren a l'entorn del miler i mig els seus articles. Això ens farà veure la impossibilitat d'un recull exhaustiu. Conseqüentment, cal imposar-se uns límits, en base a seleccionar els treballs de més entitat (llibres) o donats a llum en publicacions d'una major difusió, malgrat el risc d'omissions interessants.

Quant a la classificació de la bibliografia, si bé a grans trets podem advertir en l'autor una ben definida evolució temàtica a través dels anys, la qual, si inicialment es manifesta en l'expressió poètica pura o la narrativa novellística i acaba en els estudis històrics, també ens trobem entremig amb una gran varietat de continguts. Per això ens ha semblat el més senzill ordenar les publicacions seguint el criteri abans insinuat, al marge de qualsevol altre sistematització potser més racional.

I. LLIBRES

- **Històries de Vila Vella.** (Ed. Miquel Arimany, S. A., Barcelona, 1959, 68 pp. Dibuix a la portada de Josep Pujol. Pròleg d'A. Cirici i Pellicer).
- **Besalú, un país aspre i antic.** (Ed. Montblanch, Barcelona, 1.ª ed. 1968, 227 pp., illustr., pròleg Joan Teixidor; 2.ª ed. 1973, pròleg A. Noguera i Massa. Finalista premi «Maspons i Camarassa», 1966).
- **Olot, els homes i la ciutat.** (Ed. Selecta, Barna., 1969, 320 pp., illus., pròleg d'E. Lluch. Premi «Maspons i Camarassa»).
- **Santa Pau i la seva baronia.** (Ed. Montblanch, Barna., 1971, 314 pp., illus., pròleg J. M. de Solà-Morales).
- **Carlins i liberals.** (Ed. Aedos, Barna., 1972, 350 pp., illus., pròleg M. Coll i Alentorn. Premi «Biografia Aedos»).
- **Olot en les arts i en les lletres.** (Ed. D. Rosa, Barna., 1974, 339 pp., illus. pròleg Joan A. Maragall).
- **Les Valls d'Olot.** (Ed. Montblanch Martin, Granollers-Barcelona, 1975, 304 pp., illus., pròleg Marquès de Vallgornera. Finalista del premi «Catalonia» 1972).
- **Joan Carles Panyó i Figaró, primer director de les Escoles de Dibuix d'Olot i de Girona.** (Imp. Aubert, Olot, 1976, 169 pp., illus., pròleg J. Tarrés i Jives. Accésit «Certamen Històric Literari sobre terres gironines»).

II. OPUSCLES

- **Olot - Guia turística.** (català, castellà, francès. Imp. Gràfiques Socitra, Barna., 1975, 156 pp., 1 plànol, 16 gravats).
- **Besalú - Guia turística.** (català, castellà, francès, anglès. G. R. Santa Coloma de G., Barna., 1975, 80 pp., 1 plànol, 18 gravats).

III. ARTICLES

1. «Pyrene», Olot.

- A) Signats amb el nom i cognom:
 - **Glosa a las danzas populares catalanas.** («Pyrene», Olot, 1, 1949, p. 61).
 - **Joaquín Claret Vallés, escultor de inéditas plenitudes.** (Id., id. p. 89).

- **Núvols, boires i res més. La teva partença.** (Poesia catalana, Autocrítica de l'autor, Id., id., p. 110).
- **Triptico de fiestas.** (Id., id., p. 162).
- **Breves consideraciones sobre «Dansa» y «Ball».** (Id., id., p. 212).
- **Un largometraje de dibujos animados a todo color.** (v. II, 1950, p. 410).
- **La gorja de Carançà.** (Id., i., p. 450).
- **Una noia.** (Id., id., p. 571).
- **El «Ball dels Fallaires».** (Id., id., p. 637).
- **«Elvira», poemes de M.ª Concepció Carreras.** (Id., id., p. 654).
- **«La Fageda d'En Jordà».** (v. III, 1951, p. 712).
- **Poesies.** (poesia catalana, id., id., p. 754).
- **Sant Francesc m'acompanya pels camins.** (Id., id., pàgina 803).
- **Notes o l'«Obra Poètica» de Salvador Espriu.** (v. IV, 1952, p. 1.008).
- **«Presència i Record», de Rosa Laveroni.** (Id., id., p. 1.059).
- **Llibres: Joan Teixidor, poeta olotí.** (v. V, 1954, p. 1.413).
- **«Des de la serra de Cabrera».** (poesia catalana, v. I, 1949, p. 40).

B) Signats amb pseudònim:

a) Ramon Cinca Pairó.

- **«Quina aigua més trista».** (Id., id., p. 232).
- **El ennoblecimiento del hogar.** (v. II, 1950, p. 322).
- **Los «Gigantes» actuales de la ciudad de Tarrasa obra de un escultor olotense.** (Id., id., p. 526).
- **Sant Miquel del Corb.** (Id., id., p. 578).
- **El Pla de Falgars.** (v. III, 1951, p. 770).
- **Un comentario sobre «Les hores retrobades», de Joan Vinyoli.** (Id., id., p. 827).

b) Alot.

- **Proemi nadalenc.** (Id., 2.^a època, v. VI, 1962, p. 15).

C) Signat amb sigles:

a) P.G.R.

- **Pedro Gussinyé.** (Id., v. III, 1951, p. 817).

b) R.G.P.

- **José Carner.** (Id., v. I, 1949, p. 20).
- **«Mitos tradicionales pirinaicos».** (v. III, 1951, pàgina 842).
- **«Natura i ànima».** Poemes de Ramon Moix. (Id., id., p. 892).

2. Puigsacalm (Suplement literari d'«Arriba España» d'Olot).

- **Excursión al Puigsacalm (1.553 m.).** (Guia, signat «Alot», núm. 1, sense data).
- **Excursión al Santuario de la Sierra de Finestres (880 m. altitud).** (Id., núm. 2, id.).
- **Excursión al Santuario de la Mare de Déu del Mont (1.124 m. de altitud).** (Id., núm. 3, id.).
- **Nuestros manantiales.** (Les fonts d'Olot, id., núm. 5, idem).

3. Puigsacalm (Revista mensual. Olot).

- **Carnet de ruta.** (Signat «Alot», núm. 1, maig 1965).
- **A propósito de la comprensión artística en Olot.** (Signat «Nomar G. P.», id., id.).
- **Carnet de ruta.** (Signat «Alot», núm. 2, juny 1965).
- **José Pujol, pintor olotense.** (Signat: Ramon Grabolosa i Puigredon, id., id.).

- **Prevenir es importante.** (Signat: Ramon Grabolosa, núm. 3, juliol 1965).

- **Carnet de ruta.** (Signat «Alot», id., id.).

- **¿Es atractiva nuestra Fiesta Mayor?** (Signat: «Nomar G. P.», núm. 4, agost, 1965).

- **Mirador comarcal.** (En català, signat: Ramon Grabolosa, id., id.).

- **Carnet de ruta.** (Signat: «Alot», id., id.).

- **Sobre el concurso de pintura.** (Signat: «Nomar G. P.», núm. 5, setembre 1965).

- **Mirador comarcal.** (En català, signat: Ramon Grabolosa, id., id.).

- **Carnet de ruta.** (Signat: «Alot», id., id.).

4. El Cruscat (Papeles literarios de «La Garrotxa»). Olot.

- **Editorial.** (núm. 2 novembre 1970).

- **Editorial.** (Sobre l'art a Olot, núm. 3, desembre 1970).

- **Editorial.** (Sobre Marian Vayreda, núm. 5, abril 1971).

- **Editorial.** (Sobre Fontanella, núm. 6, maig 1971).

- **Editorial - El monument a Fontanella.** (Núm. 8, juliol, 1971).

- **Editorial - Pau Estorch i Siqués (1805-1871).** (Núm. 9, 1971).

5. Voratosca (Papers literaris d'«Olot-Misión»). Olot.

- **L'endemà de cada dia.** (Núm. 1, octubre 1971).

- **Enclavament bèl·lic.** (sobre Castellfollit, núm. 5, 1972).

- **Olotí per convicció.** (sobre el Dr. Danés en la seva mort, núm. 8, 1972).

6. Revista de Gerona.

- **L'art i el desvetllament olotí a la societat industrial.** (núm. 73, 1975, pp. 62-68).

- **Notes sobre les darreres batalles entre Carlins i Liberals.** (núm. 75, 1976, pp. 25-29).

- **L'aplec de Sant Aniol.** (núm. 79, 1977, pp. 181-182).

7. Historia y Vida (Barcelona).

- **El Infante D. Alfonso y el General Savalls.** (núm. extra 8, 1977).

8. Serra d'Or (Montserrat-Barcelona).

- **El doctor Danés.** (Juny 1960).

- **Informació cultural d'Olot.** (Octubre 1960).

- **Informació cultural d'Olot.** (L'homenatge a J. Maragall, Gener 1961).

- **Informació Cultural d'Olot.** (Juny 1961).

- **Informació Cultural d'Olot.** (Nov.-Des. 1961).

- **Informació cultural d'Olot.** (Abril 1962).

- **Pobles que no voldrien morir: Santa Pau (La Garrotxa).** (Febrer 1963).

- **Resposta a l'enquesta: la literatura catalana fora de Barcelona.** (Agost- Setembre 1963).

- **Sant Privat d'en Bas.** (Octubre 1963).

- **Olot i l'actualitat artística.** (Setembre 1964).

- **La vida de Besalú.** (Octubre 1964).

- **Economia de La Garrotxa.** (Maig 1965).

- **L'escultor Joaquim Claret i Vallés.** (Juny 1965).

- **Olot i la seva comarca centre turístic.** (Agost 1966).

- **Olot: els problemes endarrerits.** (Agost 1967).

- **La Garrotxa. El bruixot de les Encies.** (Agost 1968).

- **Els nostres rius.** (Abril 1969).

9. Destino (Barcelona).

- Sentencia de muerte sobre un arbolado. (7-6-1958).
- Los gigantes de Olot y su comparsa. (6-9-1958).
- Las ferias de San Lucas de Olot. (18-10-1958).
- La casa de Trinchera y su «pesebre». (20-12-1958).
- Ha fallecido Mosén Carlos de Bolós. (14-2-1959).
- Arboles, «arboricidas» y carreteras. (11-4-1959).
- La ciudad y su revista «Pyrene». (13-6-1959).
- Mosén Bolós y su «ángulo». (16-1-1960).
- Recuerdo al Dr. Joaquín Danés y Torras. (5-3-1960).
- La ciudad y Don Juan Maragall. (17-12-1960).
- Sigue el arboricidio. (17-12-1960).
- Un aplec sardanístico en la Garrotxa. (6-7-1963).
- Tradición sardanística en la Garrotxa. (18-7-1964).
- La villa medieval de Santa Pau. (5-6-1965).
- El I «Aplec» de orfeones de Catalunya. (28-8-1965).
- Besalú, sus «Amigos» y el puente románico. (16-10-1965).
- Evocación y actualidad de Santa Pau. (25-12-1965).
- La prensa local. (16-4-1966).
- Notas sobre vulcanismo. (15-4-1967).
- Pere Planella y su teatro. (26-9-1970).
- Salvador Vilarrasa y Besalú. (14-2-1970).
- «La Garrotxa», semanario comarcal. (28-3-1970).
- Los plátanos del Paseo de Barcelona, de Olot. (6-6-1970).
- Los premios literarios. (4-7-1970).
- La contaminación de nuestros ríos. (12-12-1970).
- Premi Prudencio Bertrana, 71. (24-4-1971).
- Los premios literarios que concede la ciudad. (15-5-1971).
- Los árboles de la ciudad. (26-6-1971).
- Postal de Olot: la Escuela de Bellas Artes y Oficios. (30-10-1971).
- La Mare de Déu del Mont. (5-8-1972).
- Los «Amigos de Besalú» y la conmemoración milenaria del territorio condal. (23-9-1972).
- Varias exposiciones de arte y un homenaje al Dr. Joaquín Danés. (18-11-1972).
- ¿Puede atentarse contra la Fageda d'en Jordà? (24-2-1973).
- Las ediciones comarcales. (7-7-1973).
- Ante la II Asamblea d'estudis sobre el comtat de Besalú. (1-9-1973).
- Santa Pau, la villa olvidada. (13-4-1974).
- Las carreteras siguen siendo noticia. (22-6-1974).
- Los volcanes y sus «gredes». (31-8-1974).
- Temas para reflexionar. (16-11-1974).
- La Garrotxa y el eje transversal de Catalunya. (4-12-1975).

10. Tele/Estel (Barcelona).

- Santa Pau. Pretèrit i present. (núm. 118, 18-10-1968).
- El regres. (Conte, ilustració de Vilà Moncau, número 141, 20-3-1969).
- Besalú i els «Amics del seu Comtat». (núm. 155, 10-10-1969).
- La comarca d'Olot — La Fageda — Puigsacalm. (número 189, juny 1970).

11. Jocs Florals d'Olot.

- La Dama blanca. Poesía premiada («Juegos Florales de Olot — 11 septiembre 1949», Imp. Aubert, Olot, 1950, pp. 134-135).
- Una visió olotina — Lema: Olot ciutat de treball. Prosa literaria premiada. («Juegos Florales de Olot — 10 septiembre 1950», Imp. Aubert, Olot, 1952, pp. 118-122).

12. Col·laboracions diverses.

- Nuestro Folklore — Danzas Populares. (Signat: «Alot», a «Olot — Fiestas de Ntra. Sra. del Turó — Año 1949», Imp. Rigola, Olot, pp. 39).
- Notes del meu dietari — Ha mort un olotí (a «In memoriam — Dr. D. Joaquín Danés i Torras, Biblioteca Clotina» núm. 101, Imp. Aubert, Olot, 1962, pp. 45-47).
- L'auca de la Garrotxa, Vol. I, Els símbols de la terra. (Comentaris poètics als dibuixos de Joan Clapera Mayà, Imp. Aubert, Olot, 1976).
- El hombre y el artista (a «Vilà Moncau» — «Biblioteca Maestros actuales de la pintura y escultura catalana», núm. 50, Ed. «La gran Enciclopedia Vasca», Bilbao, Imp. Lit. Rosés, S. A., Barcelona, 1978, pp. 5-7).
- A «La Gran Enciclopèdia Catalana», en curs de publicació, diversos articles.

13. Pròlegs.

- A «Si no us agrada...» (poesies) de Ricard Jordà i Güell (Imp. Aubert, Olot, 1974).
- A «Història d'Olot» de Joaquim Danés i Torras, vol. I (Imp. Aubert, Olot, 1977).

14. Altres escrits en periòdics, etc.

- Són in comptables els publicats en els setmanaris locals: «Arriba España», «La Garrotxa» i «Olot-Misión», freqüentment amb el pseudònim d'«A'ot».
- Articles a «Los Sitios de Gerona», «Diario de Barcelona» i «Tele/Express».
- Presentació d'artistes en catàlegs d'exposicions.

15. Llibres en preparació.

- Sobre santuaris de Catalunya.
- Sobre bandolerisme.

En cloure aquest resum, voldria no ometre un aspecte que, si bé s'escapa pròpiament de la bibliografia, ens mostra un nou caire de les activitats del nostre Grabolosa en l'ampli camp de la divulgació cultural.

Al marge d'intervencions a la Ràdio Local, a «Ràdio Sabadell» va dedicar dues llargues sèries de guions: la intitolada «D'una terra i una gent», i l'altra, «Camins i paisatges que parlen d'història»; i a «Ràdio 4» al final de la seva vida — de febrer a octubre de l'any darrer — 120 col·laboracions, sobre diversitat de temes, els últims dels quals relatius a història de Catalunya. I, encara, unes poques dissertacions, la postrema a Mataró, trobant-se ja greument malalt. Tot plegat, un cas insòlit i exemplar.

